

Slikarski ciklus "Šetači" Zoltana Novaka kao polazište za izradu tekstilnih slika

Hasanović, Alma

Undergraduate thesis / Završni rad

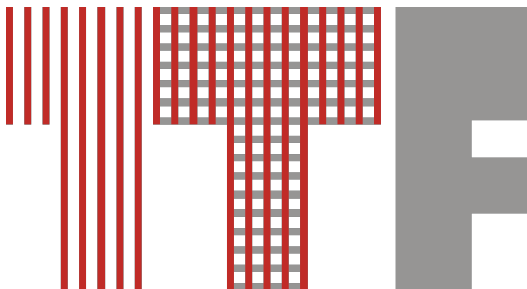
2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:931875>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET

ALMA HASANOVIĆ

**REINTERPRETACIJA SLIKARSKOG CIKLUSA „ŠETAČI”
ZOLTANA NOVAKA KROZ AUTORSKU KOLEKCIJU TEKSTILA**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, lipanj 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET

ZAVOD ZA DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

ZAVRŠNI RAD

**REINTERPRETACIJA SLIKARSKOG CIKLUSA „ŠETAČI”
ZOLTANA NOVAKA KROZ AUTORSKU KOLEKCIJU TEKSTILA**

Mentorica:

doc. art. LEA POPINJAČ

Student:

ALMA HASANOVIĆ, 0117232083

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF TEXTILE TECHNOLOGY

DEPARTMENT OF TEXTILE AND CLOTHING DESIGN

FINAL WORK

**THE REINTERPRETATION OF THE CYCLE OF PAINTINGS “THE
WALKERS” BY ZOLTAN NOVAK THROUGH THE AUTHOR’S
COLLECTION OF TEXTILES**

Mentor: doc.art. LEA POPINJAČ

Student: ALMA HASANOVIĆ, 0117232083

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

ZAVOD ZA DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

ČLANOVI POVJERENSTVA:

1. izv. prof. dr. sc. Ivana Schwarz, predsjednica
2. doc. art. Lea Popinjač, članica
3. izv. prof. Helena Schultheis Edgeler, članica
4. doc. art. Marin Sovar, zamjenik člana/ice

BROJ STRANICA: 66

BROJ SLIKA: 90

BROJ LITERATURNIH IZVORA: 26

BROJ LIKOVNIH OSTVARENJA: 16

DATUM PREDAJE ZAVRŠNOG RADA: 17.8.2024.

DATUM OBRANE ZAVRŠNOG RADA: 3.9.2024.

Contents

I.SAŽETAK	3
II.SUMMARY	4
1.UVOD.....	5
2.RAZRADA TEME.....	6
2.1. Vez kroz povijest	6
2.2. Suvremene umjetnice koje koriste tehniku veza	14
2.2.1. Sophia Narret	14
2.2.2. Elaine Reichek	18
2.2.3. Orly Cogan.....	22
2.2.4. Zoltan Novak	26
2.2.5. Šetači.....	36
3.EKSPERIMENTALNI DIO	40
3.1. Šetači.....	41
3.2. Likovna analiza radova	55
4.ZAKLJUČAK	58
5. LITERATURA I IZVORI	59
6. POPIS SLIKA	60

I.SAŽETAK

Ovaj rad bavit će se istraživanjem povijesti veza i reinterpetacijom slikarskog ciklusa „Šetači” suvremenog hrvatskog slikara Zoltana Novaka.

Reinterpetacija umjetničkog djela je čest umjetnički pristup koji s jedne strane odaje priznanje umjetniku čije se djelo reinterpetira, ali i pretvara postojeće u novi kontekst i medij dajući mu time novo značenje.

Rad istražuje mogućnosti reinterpetacije Novakovog ciklusa u tekstilnom mediju kroz osobni doživljaj i likovni senzibilitet, a tradicionalni medij ulja/akrilika na platnu je „osuvremenjen” izradom „tekstilnih slika” u tehnici ručnog veza.

Ključne riječi: vez, umjetnost, reinterpetacija, šetači, osuvremenjivanje

II.SUMMARY

This paper aims to explore the history of embroidery and present a reinterpretation of modern Croatian painter Zoltan Novak's painting cycle

“The Walkers” (Šetači).

A reinterpretation of a work of art is a common artistic approach, which simultaneously pays homage to the artist whose work is being reinterpreted and recontextualizes it, thereby giving it a new meaning.

Specifically, this paper will explore the possibilities of reinterpreting Novak's cycle in the textile medium through personal experience and artistic sensibility, whereby the traditional medium of oil/acrylic on canvas will be modernized through the creation of “textile paintings” using the embroidery technique.

Key words: embroidery art, reinterpretation, The Walkers, modernisation

1.UVOD

Vez je umjetnost ukrašavanja tkanine i drugih materijala pomoću tanke igle i konca, a također može uključivati korištenje i drugih materijala kao što su perle, pera i šljokice. Riječ vez dolazi iz francuske riječi „broderie”, što znači ukras, i postoji u raznim oblicima od kad se proizvodi tkanina. Prakticira se u cijelome svijetu, a izvorno potječe iz Kine i Bliskog istoka. Neki od osnovnih šavova veza uključuju lančani bod, rupicu za dugmad ili ćebe, pokretni brod, satenski bod i križni bod. Vezom se ukrašavaju odjevni predmeti, obuća, modni dodaci i izrađuju tekstilne slike koje krase razne prostore od nečijeg doma do poslovnih prostora i muzeja.

Kroz povijest vez prelazi iz potrebe za popravljanjem stvari u prikazivanje moći i bogatstva, a pojavom kršćanstva 1000. godine, vez se krenuo razvijati kao statusni simbol i zauzeo čvrsto mjesto u životu plemstva diljem svijeta. Vez je kao statusni simbol najviše došao do izražaja u Islamskom svijetu gdje su se favorizirali skupi konci, ali sa svojim unikatnim i zamršenim stilom. Zahvaljujući islamskom čvrstom društvenom položaju, vezena odjeća postala je popularna diljem regije, a nalazila se na cipelama, ogrtačima, tunikama, uniformama i mnogim drugim odjevnim predmetima diljem Istanbula, Kaira i Damaska.

U ovome radu spominje se povijest veza od samih početaka pa do danas, a i naglašavaju se neki važni pronalasci ostataka veza iz doba prije Krista. Također se spominju tri umjetnice koje su svaka na svoj način izrazile svoje stavove izradom veza na svoj poseban i upečatljiv način. Polazište je opus Sophie Narret, koja slika koncem i vješto stvara detaljne figurativne scene obojene fantazijom, željom i erotikom, a preko nje dolazimo do Elaine Reichek, koja se izradom veza bavi pitanjima kao što su zanat, umjetnost, priroda ženskog posla i međuigra teksta i slike. Također umjetnica koja se bavi vezom i spomenuta je u ovome radu je Orly Cogan, koja vezom istražuje feminizam i ulogu žena u današnjem društvu.

Rad spominje umjetnice koje su po struci slikarice, a posvetile su se slikanjem pomoću konca i time pokazale ljepotu i kreativnost miješanjem medija. Tako su nadahnule stvaranje autorske kolekcije tekstila i reinterpretaciju slikarskog ciklusa „Šetači” hrvatskog akademskog slikara Zoltana Novaka.

2.RAZRADA TEME

2.1. Vez kroz povijest

Vez je umjetnost ukrašavanja tkanine i drugih materijala pomoću tanke igle i konca, a sve počinje stavljanjem tkanine između 2 okvira za vez, kako bi se tkanina zategnula da ne dođe do pomicanja za vrijeme izrade veza. Kod izrade veza koriste se šavovi koji svojim izgledom na tkanini doprinose ukupnom rezultatu izgleda veza, a to su lančani bod, rupica za dugmad ili ćebe, pokretni brod, satenski bod i križni bod. Kroz povijest vez je značajno evoluirao od svojih tradicionalnih korijena i postao dinamičan oblik umjetnosti koji obuhvaća novu tehnologiju i materijale.¹

Povijest veza proteže se još od kromanjonske ere (30 000. pr.Kr.), a vjeruje se da podrijetlo tehnike seže do starih Kineza koji su možda prvi „otkrili” vez. Sve počinje od svile koja je bila glavni proizvod koji se prevezio drevnim kineskim putem svile u obliku tekstila i veza, a proizvodnja svilenog konca i tkanina dala je temelj umjetnosti vezenja. Dizajni za vez su pokrivali širok raspon, od Sunca, Mjeseca zvijezda, planina, cvijeća, trave, oblaka, tigrova, zmajeva, feniksa i geometrijskih oblika. Vez je postao dio života za većinu žena koje su svakodnevno vježbale i usvajale nove tehnike kako bi mogle od toga na kraju i živjeti. Vez je u ovome razdoblju simbolizirao društveni status i imućnost, a samo si je manjina kao što su kraljevske obitelji mogli priuštiti vez visoke kvalitete i razne odjevne predmete, pokrivače za krevet, zavjese i podne dekoracije. Iako si je manjina mogla priuštiti takve luksuzne predmete, svila je bila dostupna svima i svaka osoba bila imućna ili ne je mogla uživati u njoj kreativnosti veza.

Kroz godine vez u Kini je napredovao i kroz njega su se počele odavati počasti kipovima Budhe, a najpopularniji su bili budistički portreti. Osim promjene dizajna došlo je i do promjene boda, a to su obični šavovi koji su zamijenili lančani bod koji je prije bio glavni bod za izradu veza. Također boje konca su se postepeno mijenjale što je učinilo dizajn veza raskošnijim i bogatijim. Zbog običnih šavova, žene koje su vezle mogle su se umjetnički osloboditi i razrađivati svoje ideje.

Diljem svijeta pronađeni su prekrasni primjeri veza, a svaki odražava vlastitu tehniku i estetsku tradiciju kineske kulture i dinastije, a najstariji vez koji je nađen dolazi iz dinastije Shang. Na svili je izvezen uzorak zmaja, feniksa i tigra iz 4.-3. st. pr.Kr., koji je otkriven u grobnici.¹

¹Janice Damm: Chinese Embroidery History, Bird City Fabrics, 2024, <https://www.birdcityfabrics.com/a-little-history-about-chinese-embroidery/>

Slika 1. „Izvezena svila s uzorkom zmaja, feniksa i tigra, 4. – 3. st. pr. Kr.”

Jedan od najstarijih ostataka veza nađen u grobnici je vez s uzorkom zmaja, feniksa i tigra koji krase svilu i u isto vrijeme prikazuju dio kineske kulture.

Slika 2. „Feniks”

Vež se prakticao u svim krajevima svijeta, ali za razliku od Kine gdje su više cijenili vež kao ukras i umjetničko izražavanje, srednji vijek je na vež gledao najviše kao znak bogatstva i moći pa se tako smatra da je umjetnost veženja jedno od najluksuznijih u srednjovjekovnom razdoblju.

Raskošne tkanine od svile, zlatnog i srebrenog konca, često su prikazivale vjerske ili svjetovne narativne scene i ukrašavale oltare i predvorja u crkvama te odjeću i domove bogatih.

Zahvaljujući ženama koje su se profesionalno bavile vežom, njihove rukotvorine su krasile mnoge samostane, pogotovo u Italiji i Francuskoj. Crkva je bila jedna od najvažnijih kupaca, a sav najbolji tekstil korišten je u svrhe da bi se napravila svećenička odjeća, zavjese, pa čak i Biblije koja je bila ukrašena nekom vrstom veza. Svećenička odjeća imala je najviše elemenata veza, a suvremena moda kao i vjerska tradicija igrale su ulogu u izradi odjeće.²

U srednjem vijeku jedan od najtraženijih stilova veza bio je Opus Anglicanum, „englesko djelo”, koje se odnosi na poseban stil veza cijenjen u cijeloj Europi tijekom 13. i 14. stoljeća, a u 15. stoljeću su bile osnovane radionice kako bi se mogle napraviti imitacije. Opus Anglicanum je bio izvanredan zbog upotrebe bogatih materijala, zlatnih i srebrenih niti i dragulja, a posebno bisera.²

Slika 3. Biskupsko ruho

Slika prikazuje jedno od najpoznatijih biskupskih ruha ikada napravljenih pomoću tehnike Opus Anglicanum, a bio je toliko poseban zbog toga što bi stvarao osjećaj strahopoštovanja u katedrali kada bi se biskup ili nadbiskup kretao oko oltara. Na svjetlosti svijeća ovo prekrasno srednjovjekovno ruho je svijetlilo i svjetlucalo. Ruho je bilo prekriveno zlatom, srebrenom pozlatom, svilom, baršunom i biserima.³

²Apollo Magazine: Embroidery in the Middle Ages, 2024, <https://www.apollo-magazine.com/art-diary/embroidery-in-the-middle-ages/>

Slika 4. „Krunidba Djevice na Biskupskom ruhu“

Slika koja se često koristila na Biskupskom ruhu je Krunidba Djevice, a bila je na samom vrhu ruha ležeći na gornjem dijelu svećenikovih leđa. Slike koje su bile oko Krunidbe Djevice uključivale bi scene iz Biblije i svece iz Zlatne legende.³

Tijekom 13. i 14. stoljeća znak Djevice značio je da su se žene poštovala kao majke i da kao kraljica neba priklanja glavu svome sinu koji joj daruje moć. Kao Djevica nijekala je seksualnost zemaljske žene.³

Slika 5. Prednji dio ruha

Slika 6. Stražnji dio ruha

Slika 7. „Jišajevo stablo”

Također jedna od čestih i popularnih slika koja se koristila za Biskupska ruha je bila Jišajevo stablo (The Jesse tree), prateći Kristovu kraljevsku lozu iz Davidove kuće.

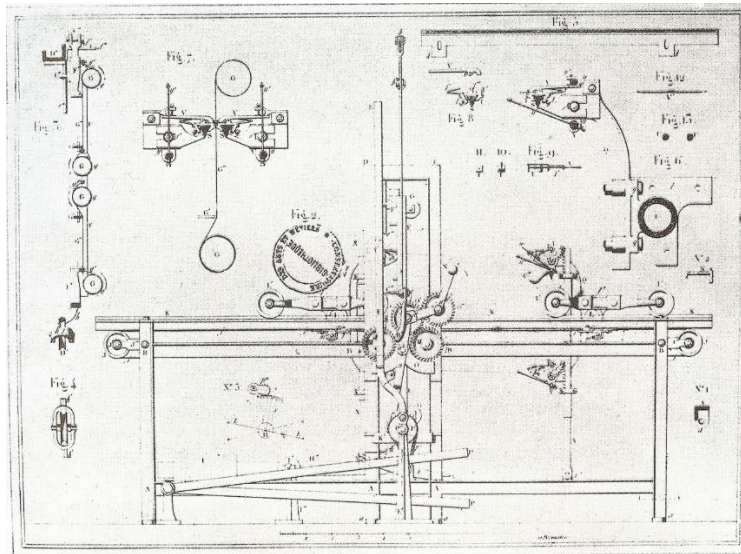

Slika 8. Detalj sa biskupskog ruha

³Carol McGrath: *Opus Anglicanum: the beauty of medieval English embroidery*, 2020,
<https://www.historiamag.com/opus-anglicanum-the-beauty-of-medieval-english-embroidery/>

Kroz povijest vez je sve više napredovao pa je tako u 18.stoljeću postao sastavni dio obrazovanja mladih žena diljem Europe. U Engleskoj učenje vezenja bio je prijelaz iz mladosti u odraslu dob i svaka žena koja je imala odgovarajući društveni status je bila obučena za izradu veza.³

Industrijska revolucija promijenila je povijest veza tako da je 1828. godine u Francuskoj Josué Heilmann izumio prvi stroj za vezenje. Stroj je mogao vesti s više od 300 igala istovremeno i mogao više puta promijeniti željeni uzorak na tkaninu. Iako je to bio veliki napredak, stroj je bio poluautomatiziran, tako da se i dalje dio procesa trebao obavljati ručno.⁴

Slika 9. Konstrukcijski crtež stroja za vezenje koji je izumio Josué Heilmann

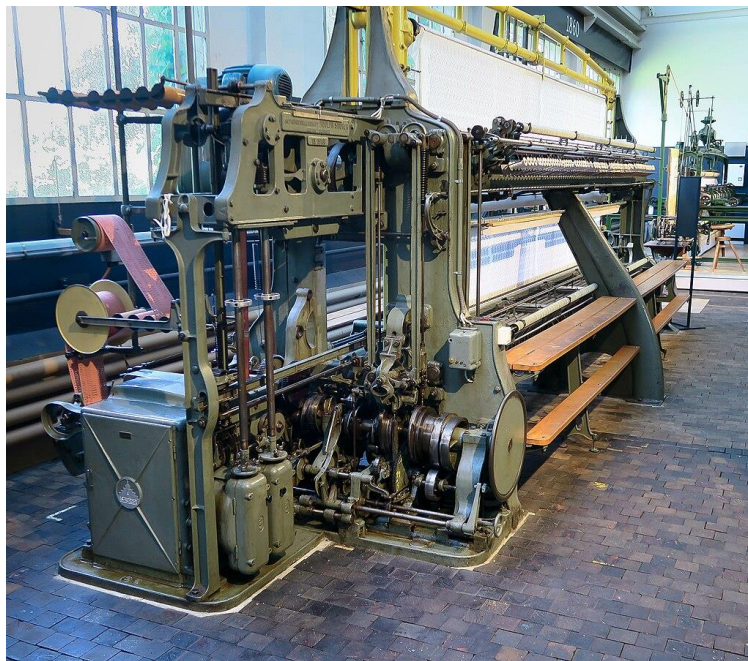
Iako je stroj izumljen 1828.godine, stroj nije bio uspješan do otprilike 20 godina kasnije kada je Jacob Barholome napravio neke promjene i poboljšanja koje su bile ključne za detalje na stroju. Budući da je princip stroja ostao isti, Heilmann se smatra izumiteljem, a Barholome ključna osoba koja je pogurala stroj u tekstilnu industriju.⁴

Tekstilna industrija dosegla je svoj vrhunac kad je samo za vez u St. Gallenu napravljeno preko 20.000 strojeva za vez ove vrste, a oko 1890.godine taj model stroja zamijenjen je strojem za vezenje Schiffli, koji je razvio Isaak Gröbli.⁴

⁴Josua Heilmann, Wikipedia, 2022, https://de.wikipedia.org/wiki/Josua_Heilmann#

Isaak Gröbli bio je tekstilni inženjer koji je u 19.stoljeću usavršio stroj za vezenje zvani Schiffli. Ovaj izum bio je prekretnica u tekstilnoj industriji, revolucionirajući proizvodnju vezenih tkanina na komercijalnoj razini. Schiffli vez dolazi iz njemačke riječi za „mali čamac“, a odnosi se na tehniku vezenja čipke koja se izvodi pomoću Schiffli stroja za vez. Pomoću usavršene i specijalizirane opreme tkanina je dobila veću estetsku privlačnost i isticala svoje delikatne i detaljne motive.

Schiffli vez se izvodio s više igala koje su pedantno tkale konac za vezenje i stvarale zamršene uzorke čipke. Dobivena tkanina prolazila bi kroz posebnu kemijsku kupku kako bi se uklonili sve neizvezene mrlje, ostavljajući prekrasan i zadivljujući dizajn čipke.⁵

Slika 10. Schiffli stroj za vez

Neke od prednosti Schiffli stroja je bila Scheeffli tkanina koja je po svojoj detaljnoj izradi svakom odjevnom predmetu dodala dašak elegancije. Tkanina Scheeffli bila je pogodna za razne odjevne predmete i dodatke, a pružala je i beskrajne mogućnosti stiliziranja. Prilagođavala se tijelu osobe koja ju je nosila i njezina prozračnost i udobnost bila je pogodna za sva godišnja doba.⁵

⁵Madhawfashion, Medium, 2024, <https://medium.com/@madhavfashion2005/what-is-the-history-of-schiffli-de819fdaf5a3>

Slika 11. Scheeffli tkanina

Na prijelazu u 20. stoljeće vez je postao sve dostupniji ljudima i krenuli su se kupovati papiri za uzorke kako bi si pojednostavili izradu veza i radi toga vez više nije zahtijevao majstorsko umijeće. Zbog pristupačnih materijala vez je izgubio svoj ekskluzivni status više klase i postao nešto što su obični ljudi mogli sami kupiti. .⁶

Krajem 20.stoljeća vez više nije bio rezerviran samo za žene nego su se i muškarci s visokim društvenim statusom bavili vezom kao hobbijem, a sve je krenulo od švedskog kralja Gustafa V. do poznatog holivudskog glumca Henryja Fonde.⁶ Takva promjena je bila ključna prekretnica u povijesti veza i od tada svaka osoba bila muško ili žensko, bogata ili siromašna se može baviti vezom.

⁶Advance Printwear, The History of Embroidery, 2017, <https://www.advanceprintwear.co.uk/blog/history-of-embroidery>

2.2. Suvremene umjetnice koje koriste tehniku veza

2.2.1. Sophia Narret

Sophia Narret je suvremena umjetnica iz Brooklyna koja je rođena u Sjedinjenim Državama 1987. godine, a svoju inspiraciju za ulazak u svijet umjetnosti našla je u tadašnjoj umjetničkoj kulturi YBA (Young British Artists) koji su definirali umjetničku kulturu 1990-ih. Narret je po struci slikarica, a svoju ljubav prema vezu otkrila je slučajno dok je konstruirala skulpturu s predom tijekom preddiplomskog studija na Sveučilištu Brown. Diplomirala je na Školi dizajna Rhode Island i dobila diplomu MFA (Master of Fine Arts). Kroz vrijeme je krenula eksperimentirati s koncem i otkrivala načine korištenja veza za simulaciju figurativnih slika.⁷

Stvarajući živopisne priče o erotici od igle i konca, Sophia Narret izrađuje prekrasne i fascinantne vezene umjetnine koje pokreću ljubav i želja. Narret vuče inspiraciju iz vlastitih emocija i stvaranjem digitalnog kolaža sa slikama iz pop kulture, filmova, društvenih medija i vlastitih fotografija.⁷

Za inspiraciju pronalazi zadivljujuće ili uznemirujuće slike koje pomiču njezin rad na novu razinu i pomoću toga nastaju njezina fascinantna remek djela. Stvaranje digitalnog kolaža prije samog veza može trajati tjednima pa čak i mjesecima, a Narret pažljivo bira i istražuje i najmanji detalj kao što su pozicija ruke ili sitni detalji u pozadini.

Prvi dio procesa je izrada kolaža, a nakon toga slijedi vezenje svakog dijela posebno na okvirima za vez kako bi tkanina ostala zategnuta i proces vezenja detalja bio lakši. Narret za jednu figuru treba otprilike dva dana, a za izradu cijelog veza i do par tjedana ili mjeseci ovisno o veličini. Sve dijelove veza koje radi na veznom okviru kasnije spaja na šivaćoj mašini u jednu cjelinu. Boje koje bira za svoja remek djela nisu planirane nego dolaze iz njezine mašte gdje jasno vidi kako svaki vez treba izgledati, a i spontanost što čini cijeli proces zanimljivijim i kreativnijim. Format veza ovisi o priči koju želi prikazati pa tako u svojoj kolekciji radova ima od minijturnih do srednjih veličina veza koji u izložbenom prostoru muzeja daju poseban i zanimljivi izgled cjelokupne izložbe.

Imala je mnoge samostalne i grupne izložbe, a najuspješnija i najzapaženija bila je izložba "Soul Kiss" 2020. godine, gdje je ujedno i jedan od njezinih najpoznatijih radova „Whisper Like a Magnet". Cijela izložba bila je inspirirana nizozemskim slikarom Hieronymusom Boschom koji je bio najčuveniji umjetnik fantastičnih prizora u zapadnoeuropskoj umjetnosti, a Narrett je po inspiraciji napravila sedam precizno detaljiziranih, slojevitih djela koji izazivaju pitanja seksualnosti, identiteta i fantazije.

⁷Michael Kohn Gallery, 2014, <https://www.kohngallery.com/news/2020/12/9/sophia-narrett-art-amp-objects>

Slika 12. „Whisper Like a Kiss”

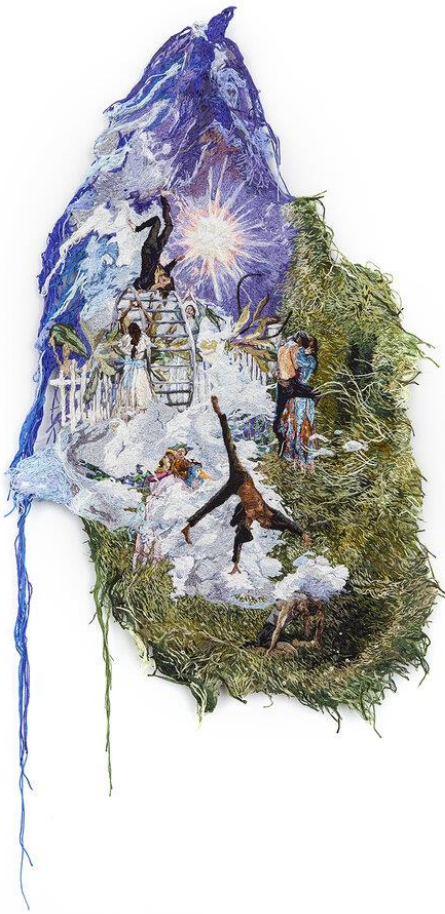
Djelo pod nazivom „Whisper Like a Kiss” prikazuje likove koji su u različitim položajima dominacije, podložnosti, ograničenja i slobode. U samom centru rada je gola žena koja je prebačena preko ramena muškarca u bijelome odjelu, a s desne strane par trči jedno prema drugome. Ostatak rada prikazuje eksplicitne seksualne scene, a sve je nastalo od Narrettine ideje o ljubavnicima koji spašavaju jedno drugo. Dva lika povezuje ideja o uzajamnom priznanju i radosti, a po tome koji je lik odjeven, a koji je gol, možemo vidjeti tko je dominantniji.⁸

⁸Lucy Rees:Escape into Sophia Narrett’s Intricately Embroidered Dreamscapes, Galerie, 2020, <https://galeriemagazine.com/sophia-narrett-embroidered-dreamscapes/>

Slika 13 i 14. Detalji sa djela „Whisper Like a Magnet”

Također djela koja se ističu iz kolekcije „Soul Kiss” su djela „Before First Sight” i „Someday”. Oba djela ističu se svaki na svoj način, ali najviše po bojama i broju likova koji pričaju svoju priču kao ljubavnici.⁹

Slika 15. „Before First Sight”

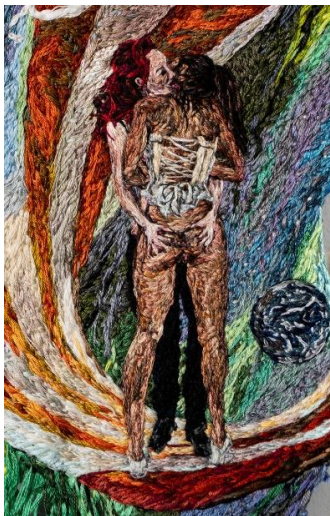
Slika 16. „Someday”

„Before First Sight” prikazuje dvije ženske figure koje se spuštaju kroz planinski krajolik kako bi spasile djevojku koja se izolirala od drugih. Kako se vidi usamljena djevojka tako se i vidi par koji razmjenjuje nježnosti pored nje, a druge žene se radosno okupljaju.⁹

Slika 17. Detalj s djela „Before First Sight”

„Someday” prikazuje dvije ženske figure kako se ljube u čvrstome zagrljaju na oblacima i valovima, a pozadinu krasi duga koja daje poseban doživljaj promatraču. Na samom vrhu je djetelina sa četiri lista za sreću, a time Narrett gledatelju pruža zabavu dok pridonosi prastarom mediju u modernijem i drugačijem smislu.⁹

Slika 18. Detalj s djela „Someday”

⁹Paul Laster: Sophia Narrett Sews the Seeds of Love, One Thread at a Time, Art and Object, 2020, <https://www.artandobject.com/news/sophia-narrett-sews-seeds-love-one-thread-time>

2.2.2. Elaine Reichek

Elaine Reichek konceptualna je umjetnica iz New Yorka koja je rođena 1943. godine u Americi, diplomirala je na Brooklyn Collegeu 1963. godine, a na Sveučilištu Yale 1964. godine gdje je studirala slikarstvo s poznatim slikarom Adolphom Reinhardtom. Kroz godine je napravila impresivan i široki opus radova koji je uključivao razne crteže s nitima, pletenine i instalacije. 1990. godine počela se više fokusirati na vez i ručno izrađene uzorke koji su spoj slike i teksta, a glavno istraživanje njezinih radova je povijest umjetnosti.¹⁰

Reichek se smatra prvom konceptualnom umjetnicom svoga doba koja je istraživala alternativne tehnike koje su tada bile strani pojam drugim umjetnicima, a sada je to rastuće polje kreativnih nastojanja i kritičkih istraživanja. Kroz godine Reichek je istraživala povijest veza i vezanih uzoraka, a krenula je od minimalističkih slika izrađenih od konca na platnu. Također se bavila oslikavanjem pronađenih fotografija, pletenjem vune i osmišljavanjem instalacija, ali rad veza ju je najviše privukao i kroz njega jasno izražava svoje stajalište kao feministica.¹¹

Inspiracija za Reichekine radove dolazi iz povijesti umjetnosti i njezinog osobnog stajališta kao feministica, a svoja kritička stajališta je počela pokazivati još dok je studirala slikarstvo gdje su skoro svi njezini kolege, profesori i poznati slikari bili muškarci i nikako se nije mogla pronaći u tome svijetu. Dok je otkrivala tehniku veza i proces spajanja više medija, Reichek je napokon pronašla sebe kao umjetnicu.

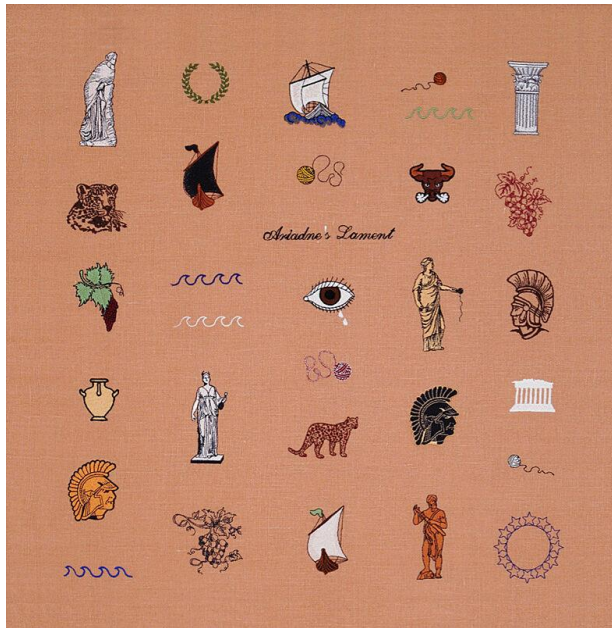
Reichek većinu svojih vezova šiva ručno, ali kroz godine krenula je kombinirati ručni i digitalni vez pomoću digitalnog šivaćeg stroja. Kombinirajući standardne dizajne i prilagođeni digitalni stroj za šivanje, umjetnica postiže urednost, jednostavnost i osvjetljava paralele između načina na koje šavovi i pikseli konstruiraju slike.

Kroz godine je imala mnoge samostalne i grupne izložbe, a najviše se istaknula njezina izložba „Ariadne’s Thread” o grčkoj mitologiji gdje je pomoću veza prikazala mit o Ariadni koja se zaljubila u mladog ratnika Tezeja. Reichek je za svoje radove o mitologiji koristila isti materijal koji je Ariadna koristila da pomogne Tezeju u borbi protiv Minotaura i tako dala zanimljiviji pogled promatraču na svoja umjetnička djela.¹²

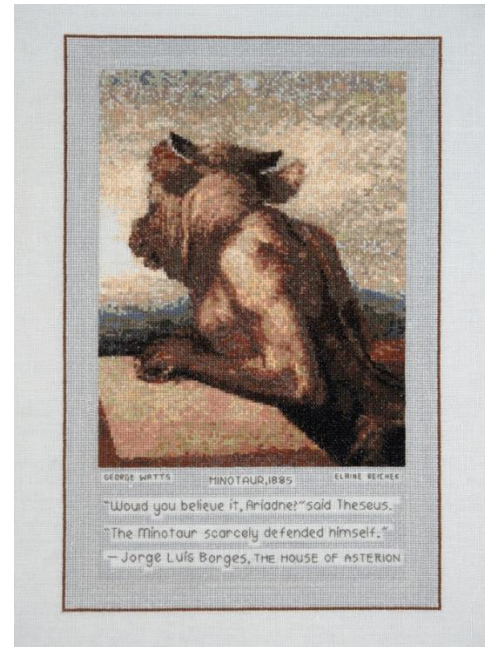
¹⁰Wikipedia, Elaine Reichek, 2014, https://en.wikipedia.org/wiki/Elaine_Reichek

¹¹Brooklyn Museum, https://www.brooklynmuseum.org/eascfa/about/feminist_art_base/elaine-reichek

¹²Whitney Museum of American Art, 2024, <https://whitney.org/exhibitions/2012-biennial/elaine-reichek>

Slika 19. „Ariadne’s Thread”

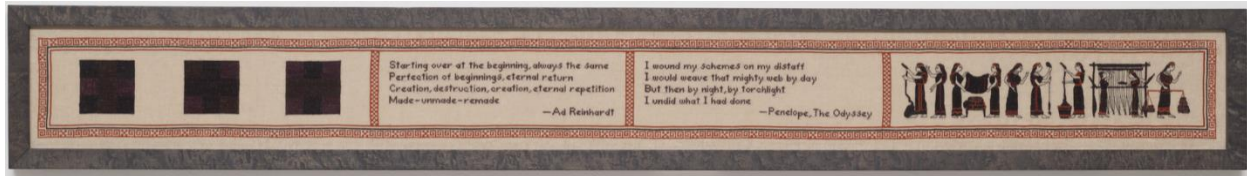

Slika 20. „Would You Believe It, Ariadne?”

Umjetnica kroz svoj serijal veza „Ariadne’s Thread” prikazuje mit o djevojci Ariadni koja se zaljubila u mladog ratnika Tezeja i pružila mu ključnu pomoć u borbi protiv Minotaura. Ariadna je Tezeju dala nit koju je sljedio dok je pokušavao izaći iz labirinta Krete nakon borbe s Minotaurom koji je bio pola čovjek i pola bik.¹² Vez je napravljen većinom digitalno, a samo su neki sitni detalji ručno vezeni dok se na ostalim vezovima iz serijala jasnije vidi ručni rad naspram digitalnog. Serijal veza „Ariadne’s Thread” jedan je od njezinih najpoznatijih umjetničkih djela s kojim je umjetnica zainteresirala brojne galerije i kritičare, a i pomaknula svoje vlastite granice i prikazala mit u staroj tehnici.

Kroz godine Reichek je napravila mnoga djela i izlagala u brojnim galerijama i muzejima, a to uključuje i muzej moderne umjetnosti u New Yorku gdje je 1999. godine imala izložbu pod nazivom „When This You See”. Izložba je također bila pod imenom „Project 67”, a umjetnica je prikazala izvezene uzorke koje se temelje na riječima njezinog profesora i umjetnika Ad Reinhardta.¹³ Među radovima su se nalazile tri izvezene apstraktne slike i stihovi iz Odiseje koji su se svi međusobno povezivali u jednu cjelinu.

¹³MoMa, Elaine Reichek, 2024, <https://www.moma.org/collection/works/80782>

Slika 21. „Starting Over”

„Starting Over” prikazuje stihove iz poznatog grčkog epa Odiseja koje izgovara Penelopa, motive grčke vaze i citat Reichekinog profesora i poznatog umjetnika Ad Reinhardta. Na samom početku veza prvo su prikazane tri apstraktne slike koje povezuju umjetnicu i Reinhardta, a prati ih citat od umjetnika gdje opisuje stvaranje umjetnosti na sličan način na koji je Penelopa opisala tkanje svoje tapiserije. Citat prate stihovi od Penelope iz Odiseje, a na samom kraju veza su prikazane žene koje izrađuju tekstil.

Slika 22. „Detalj veza Starting Over”

Slika 23. „Detalj veza Starting Over”

¹³MoMa, Elaine Reichek, 2024, <https://www.moma.org/collection/works/80782>

Među novijim radovima umjetnice i nešto drugačijima nego što je radila tokom godina su vezene slike inspirirane umjetničkim djelima Henri Matissea. Izložba pod nazivom „Screen Time with Matisse” je 2022.godine u muzeju moderne umjetnosti prikazala vezene slike poznatog djela Plavi akt, fotografije modela, razglednice sa slikama od umjetnika i vizualni prikaz umjetnikovog ateljea.¹⁴ Posebnu pažnju su ukrali ručno vezeni uzorci poznatog djela Plavi akt koji su bili izvezeni u drugačijim bojama na lanenoj tkanini i prikazani kao jedna cjelina.

Slika 24. „Swatches, Matisse”

¹⁴Visual Art Source, <https://visualartsource.com/index.php?page=editorial&pcID=27&aID=5925>

2.2.3. Orly Cogan

Orly Cogan je izraelsko-američka umjetnica koja je rođena 1971. godine u Izraelu, a bavi se kombiniranjem medija koji najčešće uključuju ručno izvezeno figure na već izvezenoj vintage tkanini. Pohađala je školu Rudolf Steiner Waldorf, a tamo je i otkrila svoju ljubav prema tekstilu i radu u tehnici veza. Svoje obrazovanje je nastavila na The Cooper Union for Advancement of Science & Art i The Maryland Institute College of Art.¹⁵ Tokom školovanja umjetnica pronalazi vlastiti stil i cilj svojih radova, a kroz godine je izgradila prepoznatljiv stil i ime u svijetu talentiranih i unikatnih umjetnika.

Cogan svoju inspiraciju za izvezene umjetnine vuče iz mitologije, povijesti, bajki, prirode, intimnosti, humora, ironije i feminizma. Svoje radove započinje na već izvezenim vintage tkaninama koje su nekoć služile kao stolnjaci, šalovi i marame, a osim što su estetski zanimljive one služe kao podsjetnik da se u prošlosti to smatralo „ženskim poslom”.¹⁶ Umjetnica na već izvezenu tkaninu dodaje svoje figure žena i miješa stare i nove teme kako bi pronašla modernu feminističku inspiraciju. Najčešće se u radovima istražuju uobičajeni arhetipovi i stereotipi poput Lolite, Pin-Up djevojka i Femme Fatale. Cogan svojim radovima želi potaknuti određena pitanja kao što su pitanja o nama samima i tko želimo biti, čemu se to uče današnja djeca, tko su naši uzori i kakve odnose želimo imati jedni s drugima.

Kroz godine Cogan je imala mnogo zajedničkih izložba i tri uspješne samostalne izložbe, izlagala je 2010. godine u galeriji Charlie James koja se nalazi u Los Angelesu, a izložba je bila pod imenom „Love Street”. Te godine ponovno ima samostalnu izložbu pod imenom „Child’s Play” u galeriji Carl Hammer u Chicagu. Nakon skoro 8 godina Cogan izlaže 2018. godine u muzeju Brattleboro Museum & Art Centar u Brattleboru. Izložba pod imenom „Don’t Call Me Princess” je jedna od njezinih najpoznatijih izložba, a za ime izložbe inspiracija joj je bila njezina kćer Viva.¹⁵

Priča iza imena izložbe je ta da su Coganinu kćer Vivu u djetinjstvu razni ljudi nazivali princeza, a kroz godine kako je rasla to ime joj se sve manje sviđalo i na kraju ga je odbacila i rekla da ona nije princeza nego djevojka. Izložba se sastojala od nekoliko radova gdje su prikazane snažne žene iz povijesti i Coganini uzori, a izložbom se i šalje snažna feministička poruka svim ženama.

¹⁵Wikipedia, Orly Cogan, 2023, https://en.wikipedia.org/wiki/Orly_Cogan

¹⁶Orly Cogan, 2024, <https://www.orlycogan.com/>

Slika 25. „Power of Women”

„Power of Women” prikazuje umjetnicinu feminističku bajku gdje prikazuje izvezene likove iz bajke kao što su Snjeguljica, Pepeljuga, Wonder Woman i princeza Leia, a pored njih su Frida Kahlo, Ruth Bader Ginsburg, Stacey Abrams, Anita Hill i Christine Blasey Ford, prave i stvarne heroine koje krase ovaj vez i veliki su uzor Cogan koja je i sama feministica.¹⁷ To su sve žene kojima se Cogan divi i koje su se suprotstavile i odupirale rasizmu i patrijarhatu. Vez prikazuje od golog tijela do nevinosti djeteta, a žene koje su prikazane naglašavaju poruke o tome tko su zapravo naši uzori.

¹⁷Wagner, exhibition Orly Cogan, 2021, <https://wagner.edu/art/art-news/current-exhibition-orly-cogan-go-way/>

Slika 26. „Sugar and Spice and Everything Nice”

„Sugar and Spice and Everything Nice” šalje poruku da publika razmisli što se uči današnju djecu, a pogotovo djevojčice za koje se želi da budu nešto slatko i lijepo.¹⁷ Izvezeni su oblici kolačića i leptira koji prikazuju rođendanske zabave mladih djevojaka, a sat na spolovilu djevojke prikazuje kako ističe vrijeme za ženska prava. Na vezu je također prikazano istraživanje seksualnosti i kako muškarci više nisu u središtu ženskog iskustva. Cogan je ovim radom privukla pažnju mnogih kritičara, a i žena koje imaju isto stajalište kao i ona.

¹⁷Wagner, exhibition Orly Cogan, 2021, <https://wagner.edu/art/art-news/current-exhibition-orly-cogan-go-way/>

Slika 27. „Natural Habitat”

Slika 28. „Bittersweet Obsessions”

Slika 29. „Green Haze”

„Natural Habitat”, „Bittersweet Obsessions” i „Green Haze” također su neki od radova s izložbe „Don't Call Me Princess”. Svaki rad šalje neku svoju poruku i priča priču kako se žene već godinama bore da ne budu seksualizirane na bilo kakav način od strane muškaraca, njihovim opsesijama i prirodnosti.

2.2.4. Zoltan Novak

Zoltan Novak je poznati hrvatski umjetnik koji je rođen 1963.godine u Zagrebu, pohađao je školu za grafiku i dizajn, a 1983.godine upisao je studij slikarstva na nastavničkom odsjeku Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu. Radio je kao profesor crtanja i slikanja u zagrebačkoj Umjetničkoj gimnaziji, a od 2004.godine je profesor slikarstva na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu.¹⁸

Novak je tijekom školovanja na Akademiji likovnih umjetnosti imao stručno vodstvo u svome razvijanju kao umjetnik, a 1989.godine diplomirao je pod mentorstvom Zlatka Kauzlarića Atača, hrvatskog slikara, scenografa, kostimografa i kazališnog redatelja. Na samome početku Novakovog stvaralaštva najviše mu je pomogao njegov profesor Emil Robert Tanay, kojemu je i sam izrazio zahvalnost u svojoj monografiji. „Posebnu zahvalnost dugujem Emilu Robertu Tanayu koji mi je na samom početku, kad je to bilo najpotrebnije, otvorio put prema umjetnosti." (Art magazin Kontura, Igor Zidić, 2012, Zagreb, str.2.)¹⁹

1989.godine Novak završava Akademiju likovnih umjetnosti i iz nje izlazi kao educirani slikar s jednom od svojih prvih osobnih slika koje je naslikao još tijekom svoga školovanja, također i jedne od najstarijih djela od kako je krenuo stvarati. Djela pod imenom „U Šetnji" i „Trg" naslikana su između 1986. i 1988.godine, a obilježavaju i upotpunjuju umjetnikov opus radova kroz godine.¹⁹

Kroz godine Novak je imao brojne samostalne izložbe. Prvu samostalnu izložbu imao je 1988.godine u zagrebačkog Galeriji Forum, a godinu dana nakon osvaja Nagradu za slikarstvo. Od mnogih izložbi i sudjelovanja na likovnim manifestacijama u Hrvatskoj i inozemstvu najviše se ističu njegove samostalne izložbe u Zagrebu u studiju Moderne galerije „Josip Račić", Muzeju za umjetnost i obrt, Galeriji forum, Gliptoteci izložba pod nazivom „Noćne slike" i „Svijet bez mjere" koja je bila predstavljena u MSU. Važnije Novakove umjetničke kolekcije nalaze se u Modernoj galeriji, Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu i dvije kolekcije nalaze se u Vukovaru i Puli.¹⁸

Osim brojnih uspješnih izložbi Novak je dobio i nekoliko važnih nagrada, a i odlikovanje Redom Danice hrvatske sa likom Marka Marulića za iznimnu djelatnost u kulturi. 2006.godine postaje član Matice hrvatske, a također je i član udruge Hrvatsko društvo likovnih umjetnika (HDLU) i Hrvatske zajednice samostalnih umjetnika (HZSM).¹⁸

¹⁸Wikipedia, Zoltan Novak, 2024, https://hr.wikipedia.org/wiki/Zoltan_Novak

¹⁹Igor Zidić: Art magazin Kontura, , Monografija, Zoltan Novak, 2012

Novak je slikar koji dobro poznaje povijest svih likovnih umjetnosti, posebno slikarstva, ali također posjeduje i osviještenu znatiželju za ostvarenje ostalih umjetničkih grana kao što su film, glazba i književnost. Otvoreno pokazuje zainteresiranost za druge medije, ali ostaje vjeran slikarstvu i činu slikanja. Kako i sam kaže da je „slikarstvo idealan medij za promicanje aluzija i iluzija svih vrsta” (Svijet bez mjere, MSU, Vanja Babić, 2019, Zagreb, str.7.) u njegovim se radovima javljaju kao rezultat pažljivog promatranja, doživljaja i uživljanja.²⁰

Inspiraciju za radove vuče iz svakodnevnog, društvenog ili privatnog života, filmova, glazbe, književnosti i iz situacija koje je imao priliku vidjeti, pročitati i preslušati.²⁰ Novakovo slikarstvo nosi određenu težinu tako da svakako nije lagano ni opuštajuće, a promatrač treba biti usredotočen kako bi spoznao kompleksnost umjetnikovog slikarstva i način stvaranja.

Osim Novakovog upečatljivog stila i načina izražavanja preko svojih djela, unikatnost i prepoznatljivost na suvremenoj hrvatskoj slikarskoj sceni, a i šire osiguravaju mu njegove šablone koje sam izrađuje i koristi dugi niz godina.²⁰

Umjetnik je na počecima svoga stvaranja slikao slike i slike-reljefi s kršćanskim znakovljem, a koristio je motive križa kao što su latinski križ, grčki križ i Andrijin križ, aure, dvostruki križ i ideograme četvorstva. Novakove slike iz 1990.godine, a i slike-reljefi iz 1991.-1992.pokazuju umjetnikov osjećaj ugroženosti, a on ih kroz svoja djela uvjerljivo prikazuje. Prazni prostori na papiru, platnu i drvu postavljaju pitanje kako dalje, a Novakov hod kroz zamršeno područje religije, psihologije, alkemije, mitologije, simbologije i ratne stvarnosti signaliziraju umjetnikov nagon otkrivanja i obrani čovjeka, ljudskosti i vjere.¹⁹

¹⁹Igor Zidić: Art magazin Kontura, , Monografija, Zoltan Novak, 2012

²⁰Svijet bez mjere, MSU, 2019

Slika 30. „Ecce homo II”

„Ecce homo II” je djelo iz Novakovog serijala slika-reljef, a to je ujedno i jedna od simbolski najdosljednije i najprijevnije umjetnikove slikovne realizacije. Djelo je nastalo 1992.godine, a naslikano je pomoću žute boje i jedne ne-boje što je crna, a mješanjem dviju ne-boja, bijele i crne Novak sivom bojom naglašava rubove djela. U samome centru nalazi se temeljni kvadrat koji je smješten u centar kruga, a taj je krug raščetvoren pomoću križa. Sjecište križa je manji kvadrat, a u to nevidljivo sjecište pomoću šestara je oblikovana mala kružna forma. Stranice kvadrata se ne dodiruju gdje je forma ostvarena i taj kružić bi bio raščetvoren Andrijnim križem da se ne pojavljuje čovjekova glava. Križ se u djelu legitimira kao Andrija na križu i kao Leonardov univerzalni čovjek.¹⁹

¹⁹Igor Zidić: Art magazin Kontura, , Monografija, Zoltan Novak, 2012

Tijekom svoga stvaranja i korištenja motiva križa, Novak kroz svoja djela počinje predstavljati znameniti lik Šetača. Umjetnik je lik Šetača sveo na najelementarniji obris ljudske figure, tj. siluetu, a svojim položajem prikazuje kretanje.²⁰ Motiv Šetača je ideja vječnog kretanja, promjene i prolaznosti, a to je karakteristika apsolutno svega na svijetu.

Novaku je Šetač omogućio neograničenu manipulaciju u likovnom smislu i jednu virtualnu šetnju kroz povijest, vrijeme i prostor. Šetači se mogu staviti u bilo koju situaciju ili kontekst i svaka nova priča i promjena pretvara Šetača u potpunijeg i stvarnijeg čovjeka. Pomoću tako specifičnog motiva, Novak je pokušao stvoriti malu legendu za čovjeka sa raznim ulogama u kojima bi svaka osoba htjela biti.²¹

Slika 31., „Šetač 9, bez izbora”

Slika 32. „Skok”

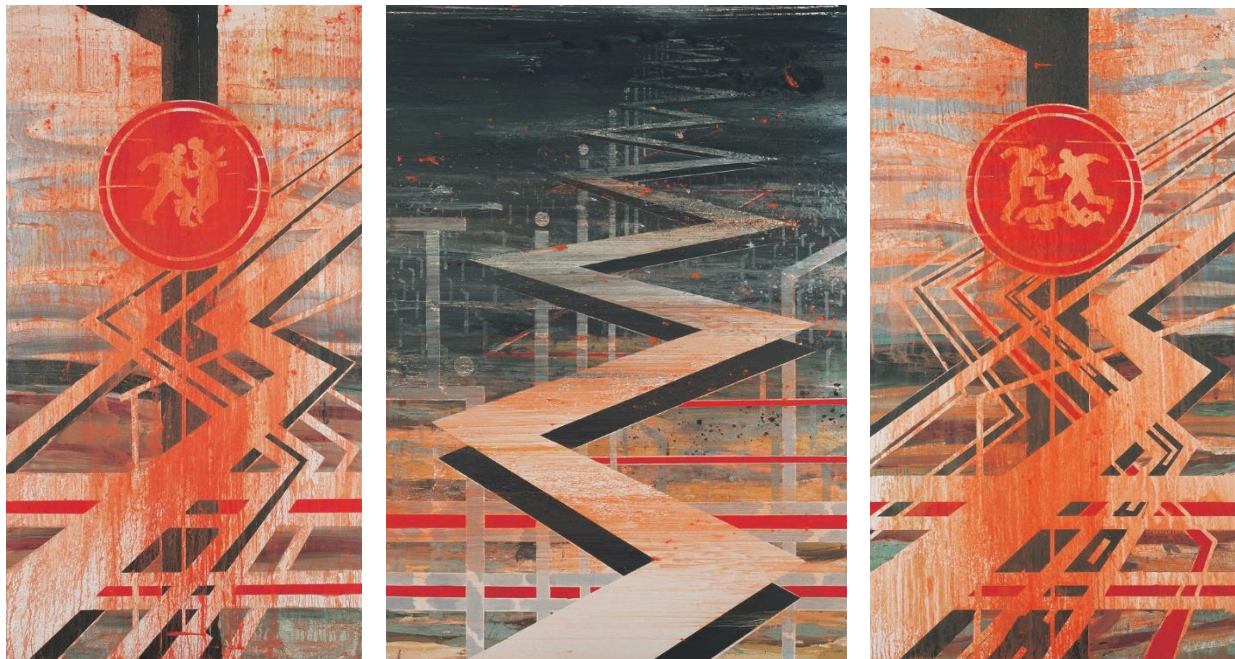
²⁰Svijet bez mjere, MSU, 2019

²¹Fenix magazin, 2023, <https://fenix-magazin.de/slike-2023-zoltan-novak-izlaze-u-splitskoj-galeriji-kula/>

Novak je kroz godine izlagao u Hrvatskoj i inozemstvu, a jedna od izložbi koja je bila među zapaženijim i uspješnijim izložbama je izložba pod nazivom „Noćne slike“. Izložba je bila službeno otvorena 2009.godine u Gliptoteci HAZU, a ciklus slika bio je postavljen u tri galerijska prostora.

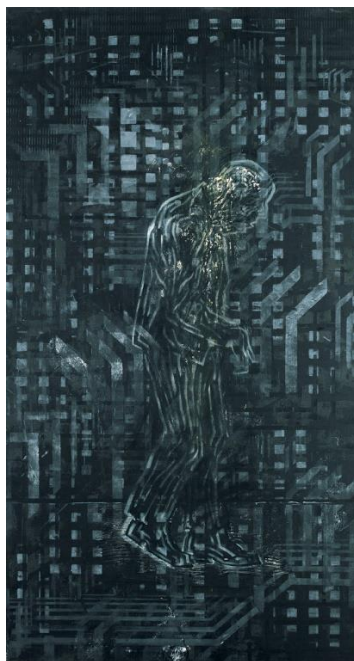
Ciklusom „Noćne slike“ Novak je nastojao pokazati ljudsko otuđenje u digitalnom dobu, a radovi umjetnika inače karakteriziraju stilizirane ljudske siluete. Radilo se o slikarstvu u koje je upisano ne samo likovno iskustvo u 20.stoljeću, nego i figuracija u kojoj ljudski lik nosi dramu vlastite egzistencije, a i fotografija, film, književnost i vlastita sjećanja.²²

Umjetnik je ciklusom „Noćne slike“ otvorio novo poglavlje u svome stvaralaštvu i dobio nagradu „Vladimir Nazor“ za najveće likovno ostvarenje u Hrvatskoj.

Slika 33.-35.. „Noćna slika, triptih“

²²Gloria, Noćne slike ljudskog otuđenja, 2009, <https://www.gloria.hr/gl/arhiva/nocne-slike-ljudskog-otudenja-5062526>

Slika 36.-41. „Starac i san, poliptih”

Nakon uspješne izložbe „Noćne slike”, Novak 2015.godine predstavlja novi ciklus pod imenom „Kontrola iluzije” u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu koje je također i njegovo prvo izlaganje u toj instituciji. Ciklus „Kontrola iluzije” se tematski nastavlja na ciklus ambijentalnih izložbi koje su se izlagale u Umjetničkom paviljonu.²³

Novaka je na stvaranje ciklusa „Kontrola iluzije” potaknula spoznaja kolika je moć iluzije, osobito kada je ona koncentrirana na jedan izvor i zaradu. Umjetnik kroz slike također interpretira krizu i stanje u kojemu se društvo nalazi, kao i problem otuđenosti pojedinca od društva.²⁴

Najdominantnija tema cijele izložbe bili su suvremeni elementi arhitekture, a tema je bila prikazana u ciklusu slika „Toranj”. Boje koje prevladavaju na slikama su tamnije poput tamnoplave, crne i sive, a na nekim slikama su primijenjene jače boje kao što su narančasta, žuta i crvena. Prostor koji je naslikani nema dubinu nego je plošan, ali se unatoč tome izdvojeni elementi arhitekture podređuju geometrijskoj perspektivi.²³

Slika 42. „Izložba Zoltana Novaka, Kontrola iluzije, u Umjetničkom paviljonu.”

²³Ziher, sadašnjost kroz oči, 2015, <https://ziher.hr/sadasnjost-kroz-oci-zoltana-novaka/>

²⁴Culturenet, 2015, <https://www.culturenet.hr/kontrola-iluzije-zoltana-novaka-u-umjetnickom-paviljonu/54611>

Slika 42.-44. Izložba Zoltana Novaka, Kontrola iluzije, u Umjetničkom paviljonu

2019. godine Novak se predstavlja sa najnovijim ciklusom od tridesetak slika velikih formata pod nazivom „Svijet bez mjere”, a ciklus se bavi društveno-političkim zbiljom. U svojim radovima tematizira dnevna događanja u svojoj blizini i okruženju, događaja iz vijesti i medija te njihove društvene, etičke i političke implikacije.²⁰

Kompozicijska struktura Novakovih slika na velikim platnima je višeslojna i kompleksna, a slike čine cijeli niz manjih poglavlja i događanja koji ostavljaju snažan dojam na gledatelje. Ciklusom „Svijet bez mjere” Novak donosi neka nova tematska, kompozicijska i koloristička rješenja, a time dokazuje svoju sklonost eksperimentiranju otkrivanju najnovijeg kretanja na području slikarstva.²⁰

Ciklus „Svijet bez mjere” bio je predstavljen u Muzeju suvremene umjetnosti, a kustosica izložbe, gospođa Pintarić izjavila je da se Novakovo slikarstvo smatra dokazom da i danas, u poplavi bezbrojnih vizualnih atrakcija kojima smo okruženi, slikarstvo može biti drukčije, intenzivno, svježije, uzbudljivo i poticajno za sve nas.²⁵

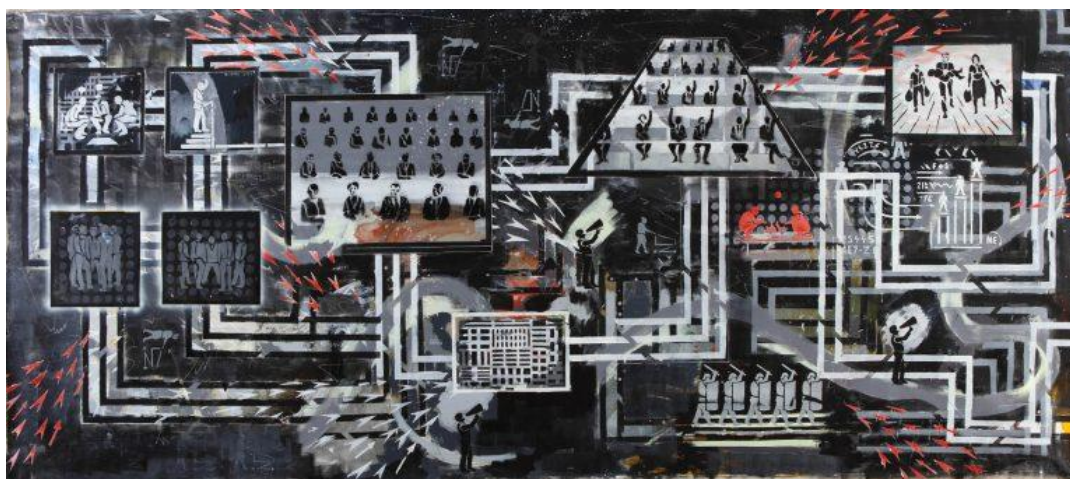
Slika 45. „Svijet bez mjere”

²⁰Svijet bez mjere, MSU, 2019

²⁵Tportal, 2019, <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/zavirite-u-izlozbu-zoltana-novaka-i-doznajte-kako-izgleda-svijet-bez-mjere-foto-20190209>

Slika 46. „Nepostojanost prostora“

Slika 47. „Uzroci i posljedice“

Slika 48. „Meso“

2.2.5. Šetači

Jedan od najvažnijih motiva Novakovog stvaranja je poznati motiv šetača kojeg je prvi put naslikao 1991. godine još za vrijeme rata. Nakon što je za vrijeme uzbune i zamačenja prošao Mostom slobode, uhvatio ga je strah i tako je nastao mali čovjek u velikome gradu kojeg je i na kraju zaokružio. Šetač je postao najpoznatija i najvažnija figura Novakovog opusa, a stavljao ga je u uloge ljubavnika, svetca i heroja. Sve što je umjetnik bio ili htio biti prenosio je na malog čovjeka kojeg je stvorio.²⁶

Motiv šetača sveden je na najelementarniji obris ljudske figure, a svojim položajem prikazuje kretanje u različitim situacijama. S obzirom na šetačevu jednostavnost, omogućuje se manipulacija u likovnom smislu i šetnja kroz vrijeme, prostor i povijest.¹⁹

Novak u svojim radovima upućuje šetača na mjesto gdje je nešto stalno i nepromjenjivo, zbog njegovih osobnih pitanja ovaj motiv na neki način i istražuje ta pitanja. Zbog šetačevog geometrijski shematiziranog i potpuno depersonaliziranog znaka, umjetniku omogućuje neograničena likovna rješenja.¹⁹

Kroz godine Novak je šetača stavljao u različite situacije, svjetove i sa različitom osobnošću, šetač je bio dobar-za, koristan-štetan, ravnodušan-hiperaktivan i neopasan-pogibeljan. S obzirom da je lik šetača evidentiran i u Novakovim najstarijim djelima, upućuje se na to da osim što je šetač umjetnikov zaštitni znak je i također njegovo neobično slikarsko pre-određenje.¹⁹

Uspravljeni čovjek u hodu nije samo Novakova poznata figura, nego je i pradavni homo erectus, lik koji simbolizira početak povijesti roda. Mnogi prepoznaju šetača kao umjetnikov prometni znak, ali taj je simbol puno više od tuđih nagađanja. Novak je šetača animacijskom tehnikom uspio pokrenuti, moralno diversificirati, raslojiti i umnožiti. Šetač se iz ljudskog shematskog lika pretvorio u napadača i žrtvu, nasilnika i branitelja, ženu ili dijete, invalida, pušača, silovatelja, ubojicu, udarača, okupatora, prolaznika, oca i sina u šetnji, ljubavnika i melankoličnog slikara.¹⁹

Osim slika na platnima, kartonu i drvu koje tematiziraju šetače, 2001. godine u Zagrebu je postavljena instalacija šetača-okupatora u parku Jarun, podzemnoj garaži na Kvatriću i Muzeju za umjetnost i obrt za Noć muzeja. Novakovi šetači u tipu instalacije bili su zamijećeni od strane mnogih promatrača i svojom posebnošću pridonijeli noći muzeja.

¹⁹Igor Zidić: Art magazin Kontura, , Monografija, Zoltan Novak, 2012

²⁶Jutarnji, Mirjana Dugandžija, 2018, <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/akademski-slikar-zoltan-novak-za-jutarnji-ne-moras-biti-najvjestiji-ni-najpametniji-ali-malo-lud-svakako-7330029>

Slika 49. Instalacija šetača-okupatora postavljena na fasadi MUO

Slika 50. Instalacija šetača-okupatora u parku Jarun

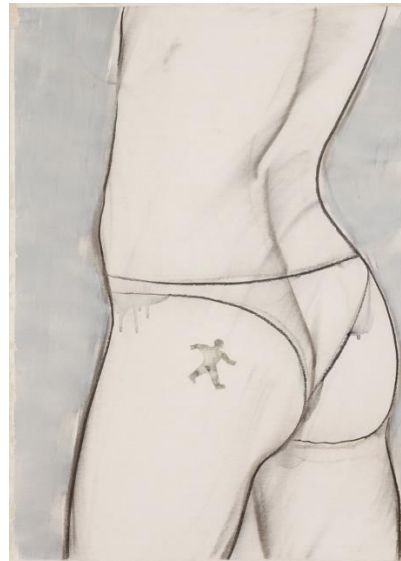
Novak je šetače predstavio tijekom 1991. godine kada je u hrvatskoj bjesnio rat, a šetač tad kao glavni motiv nadživljuje rat i postaje tipična umjetnikova figura. Motiv šetača Novak u nekim od svojih djela zaokružuje, pa se na radovima može vidjeti učestalo ponavljanje mističnog kruga i četverokuta. Razlog tome je da je umjetnik usmjeren ambicijom da se stvarnost nekako izbavi iz beznačajnosti u koju je već na neki način i pretvorena.¹⁹

Kroz godine umjetnik pojačava djelovanje obojenih ploha i dijelova, a središte je minijatureni ljudski lik. Na slikama vidimo da se njegove teme, a tek nešto manje njegovi motivi odlikuju artistskom nepotrošivošću. Tako su teme i motivi stari koliko je star ljudski svijet, a sigurno će trajati koliko bude trajala i ljudska vrsta.¹⁹

Neka od Novakovih djela koja su najviše uhvatila pažnju promatrača su šetači Poliptih koji su naslikani uljanim bojama na kartonu 2001.godine, a rad prikazuje 9 zasebno podjeljenih šetača sa tamnom paletom boja. Također tu je i kolekcije „godišnja doba” pod imenom proljeće, ljeto, jesen i zima, a naslikani su 2010.godine. Na svakoj slici prevladavaju boje koje su specifične za to godišnje doba, a lik šetača je uvijek isti dok je pozadina drugačija. Nekoliko radova iz 2010.godine prikazuju šetače na neobičan način gdje služe kao neki ukras pa čak i tetovaža. Slike „ogrlica” i „tetovirana djevojka” predstavljaju šetača kao nešto što je sada dio njih i daju promatraču drugačiji pogled na malog čovjeka.

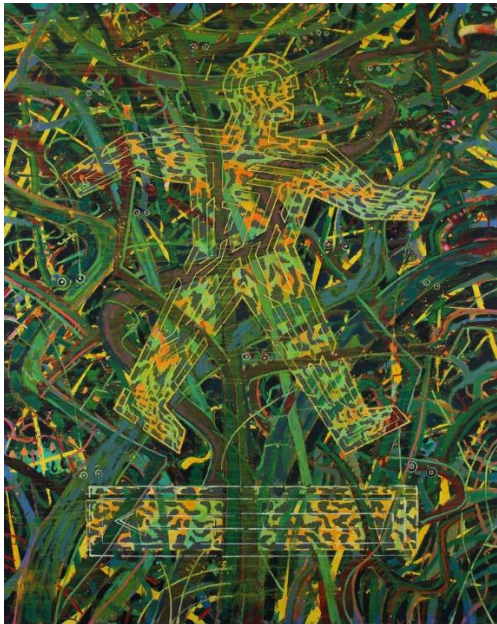

Slika 51. „Ogrlica”

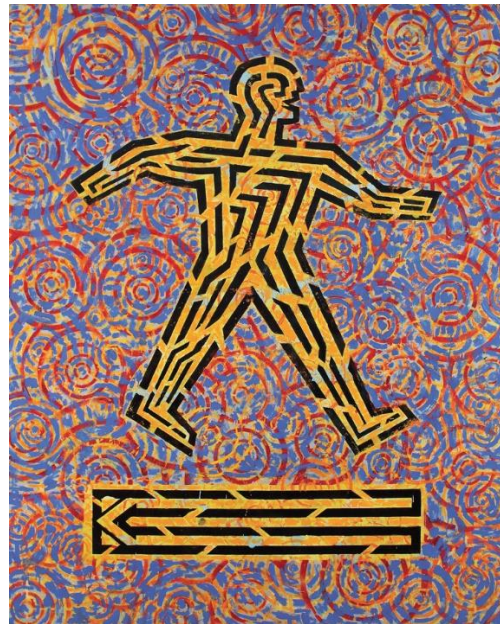

Slika 52. „Tetovirana djevojka”

¹⁹Igor Zidić: Art magazin Kontura, , Monografija, Zoltan Novak, 2012

Slika 53. „Proljeće”

Slika 54. „Ljeto”

Slika 55. „Jesen”

Slika 56. „Zima”

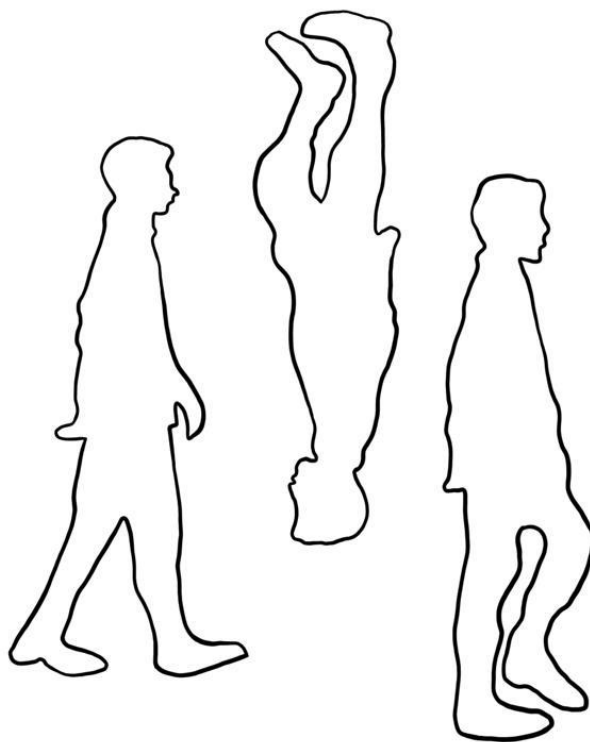
3.EKSPERIMENTALNI DIO

Ideja izrade autorske kolekcije tekstila bila je inspirirana ciklusom „šetači" poznatog hrvatskog slikara Zoltana Novaka. Umjetnik je kroz godine „šetača" izgradio kao svojeg glavnog lika i predstavio ga u mnogim ciklusima, pa tako i u ciklusu Godišnja doba koji je bio primarna inspiracija za izradu autorskih tekstilnih slika. Kolekcija od šest tekstilnih slika izrađena je tehnikom veza u kružnom formatu, a pozadina je sačinjena od organskih apstraktnih oblika u bojama koje predstavljaju Godišnja doba, početak i kraj ciklusa. Svaki rad prikazuje određeni broj šetača koji su postavljeni uspravno i naopako, a nekoliko ih izlazi iz kadra dok se kod nekih vide samo cipele i potkoljenice. Cilj cijele kolekcije bio je prikazati užurbanost i iščezavanje figura kroz vrijeme, a promjena godišnjih doba u pozadini daje automatsku likovnu poveznicu s Novakovim ciklusom.

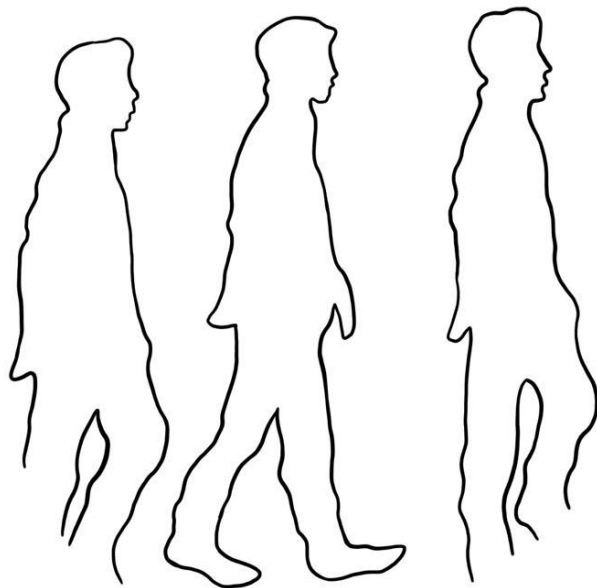
3.1. Šetači

Proces izrade tekstilnih slika

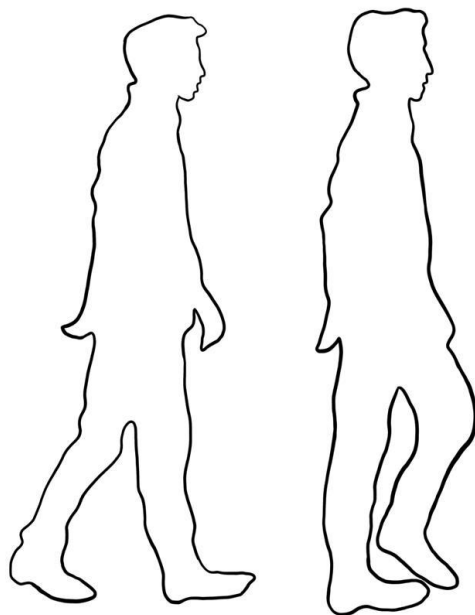
Prvi korak početka procesa je bila izrada digitalnih skica i biranje palete boja, a boje koje su se na kraju koristile najbolje prikazuju godišnja doba kroz vrijeme kao i početak i kraj ciklusa. Poveznica kod svih radova je jarko narančasta boja koja je prisutna u svim djelovima ciklusa, a s vremenom je ima sve manje kao nagoviještanje kraja. Nekoliko skica pojednostavljeno je samo na šetače bez pozadine koja je kasnije dodana tijekom procesa izrade veza.

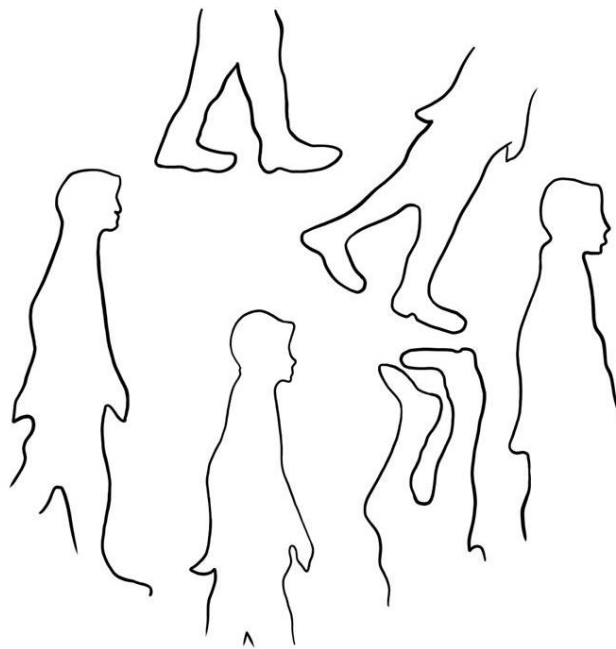
Slika 57. Prva skica

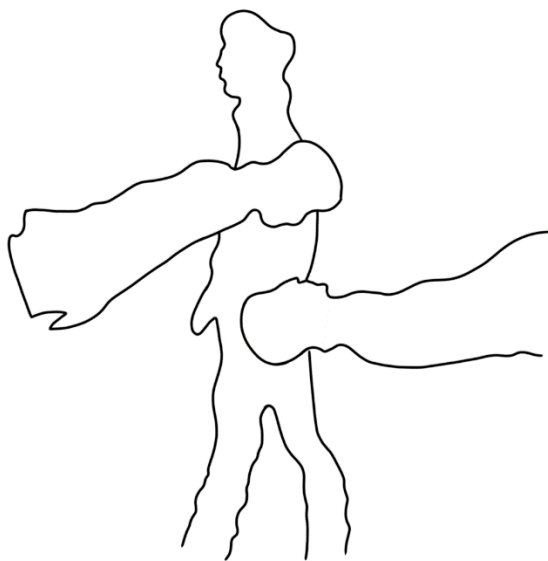
Slika 58. Druga skica

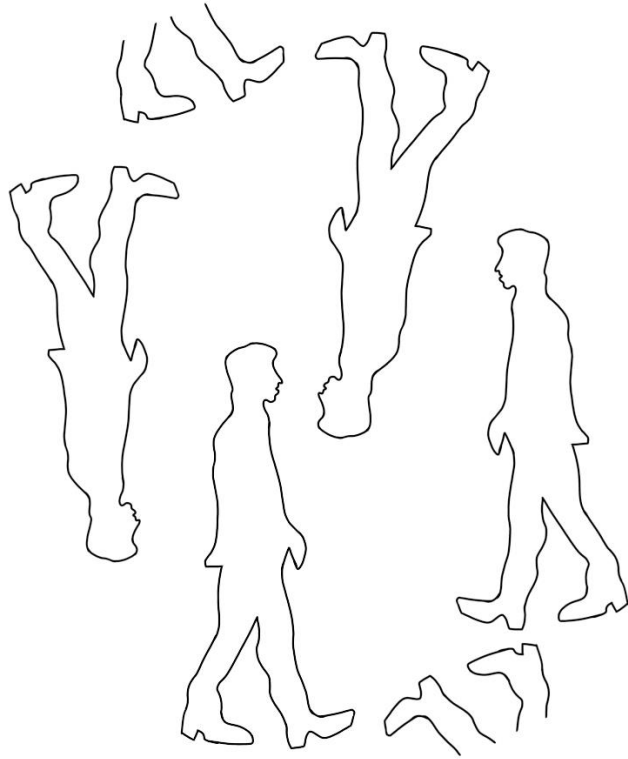
Slika 59. Treća skica

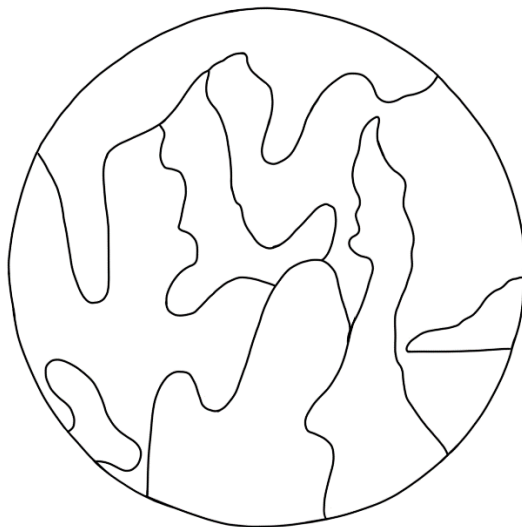
Slika 60. Četvrta skica

Slika 61. Peta skica

Slika 62. Šesta skica

Slika 63. Sedma skica

Iduća faza procesa bila je precrtavanje skica pomoću transfer papira na žuticu i zatezanje tkanine na okvir za vez. Dimenzije okvira su se birale prema broju šetača pa redoslijed okvira ide od najvećeg prema najmanjem okviru.

Slika 64. Precrtana skica na tkanini

Slike 65.-87. Faze veza i poces nastajanja tekstilnih slika

Slika 65. 10.Svibnja 2023

Slika 66. 11.Svibnja 2023.

Slika 67. 12.Svibnja 2023.

Slika 68. 15.Svibnja 2023

Slika 69. 16.Svibnja 2023

Slika 70. 23.Svibnja 2023

Slika 71. 28.Svibnja 2023

Slika 72. 1.Lipnja 2023

Slika 73. 15.Lipnja 2023

Slika 74. 15.Kolovoza 2023

Slika 75. 15.Kolovoza 2023

Slika 76. 25.Kolovoza 2023

Slika 77. 6.Rujna 2023

Slika 78. 4.Siječnja 2024

Slika 79. 20.Siječnja 2024

Slika 80. 2.Siječnja 2024

Slika 81. 3.Siječnja 2024

Slika 81. 7.Siječnja 2024

Slika 82. 9.Siječnja 2024

Slika 83. 19.Siječnja 2024

Slika 84. 21.Siječnja 2024

Slika 85. 25.Siječnja 2024

Slika 86. 28.Siječnja 2024

Slika 87. Gotovi radovi

3.2. Likovna analiza radova

Ovdje se radi o ciklusu tekstilnih slika izrađenih tehnikom veza u kružnom formatu. Na radovima se vidi pozadina sačinjena od organskih apstrahiranih oblika. U prvom planu, na pozadini vidimo likove prikazane u profilu u raskoraku, pozi koja sugerira šetača. Format je postavljen okomito, pojedini su postavljeni naopako, a pojedini izlaze djelomično van kadra. Svojom crnom bojom likovi se jasno odvajaju od živih boja pozadine.

Slika 88. Početak ciklusa

Na prvom i najvećem radu iz ciklusa šetača je najviše, njih četiri se vidi u cijelosti, dok dva izlaze skoro potpuno iz kadra, tj. vide se samo cipele i potkoljenice. Od likova koji se vide u cijelosti dva su postavljena uspravno, a dva naopako čime se postiže dinamika i ubrzani ritam koji ovdje sugeriraju ubrzano kretanje šetača i gužvu. Pozadina također doprinosi dinamici rada jer je kontrast korištenih boja ujedno i najveći. Paleta boja koja se upotrebljavala za ovaj rad sastoji se od jarke narančaste koja je prisutna u svim djelovima ovog ciklusa, tople bež nijanse, tamno sive i ledeno-plave boje.

Kako se radovi u ovom ciklusu smanjuju tako se i reduciraju. Na drugome radu koji je manji format od prijašnjeg vidi se tri lika, dva uspravna se vide polovično, jedan do pasa, a drugom iz gornjeg lijevog kuta vire samo noge. Lik s desne strane koji je postavljen naopako se vidi najviše iako mu se ne vide potkoljenice. Pozadina je također reducirana, plohi je manje, ali i boja, i ovdje se vidi jarko narančasta i bež te svijetlo plava, ali umjesto sive je upotrebljena pastelno zelena nijansa. Cijela kompozicija zbog već spomenute redukcije gubi na dinamici te počinje odisati smirenošću i nagoviještanju kraja.

Slika 89. Sredina ciklusa

Na trećem i zadnjem radu vidi se potpuna redukcija, likovi šetača sad su organske apstrahirane forme te su gotovo intergrirani u samu pozadinu. Isključivo radi crne boje se razaznaje da su to šetači, a paleta boja u pozadini se sastoji od samo bijele/bež i jarko narančaste boje koja je poveznica cijelom ciklusu. Ovaj rad sugerira šetačev kraj te se njime sam ciklus završava.

Slika 90. Kraj ciklusa

4.ZAKLJUČAK

Kroz kratki prikaz povijesti veza u prvome poglavlju rada, saznajemo kako je tehnika veza simbolizirala društveni status i imućnost, a žene su svakodnevno vježbale i usvajale tehniku veza kako bi mogle od toga na kraju i živjeti. Vez se prakticirao u svim krajevima svijeta, ali je sve krenulo od Kine i kineske svile pa se popularnost vezenih odjevnih predmeta proširila i na srednji vijek. Kroz srednji vijek saznajemo kako je Crkva bila najvažniji kupac vezenih odjevnih predmeta i otkriva se najtraženiji stil veza Opus Anglicanum „englesko djelo". Tehnika veza je kroz povijest napredovala pa se tako u 18.stoljeću pojavljuje prvi stroj za vez koji je izumio Josué Heilmann. Stroj za vez se u 19.stoljeću usavršio zahvaljujući tekstilnom inženjeru Isaaku Gröbliu, a vez kao tehnika i vezeni odjevni predmeti postali su dostupni svim društvenim staležima, a ne samo imućnima. Kroz rad vidi se i djelovanje nekoliko ženskih umjetnica koje rade u tehnici veza, a vez kao tehnika postaje prava umjetnost, a ne samo zanat. Umjetnost veza što se tiče tematike krenula je prikazivati nešto osobno kao što su osjećaji, vlastiti problemi, politika i feminizam dok je tehnika u kojoj je rađen vez ostala ista. Dotaknuvši aspekt umjetnosti u radu se spominje i osoba koja je nadahnula autorsku kolekciju „tekstilnih slika", a to je hrvatski slikar Zoltan Novak i njegov ciklus šetači. Novakov upečatljiv stil i način izražavanja preko djela, inspirirao je izradu „tekstilnih" slika po njegovom poznatom ciklusu Godišnja doba. Rad istražuje mogućnosti reinterpretacije Novakovog ciklusa u tekstilnom mediju kroz osobni doživljaj i likovni senzibilitet, a tradicionalni medij ulja/akrilika na platnu je „osuvremenjen" izradom „tekstilnih slika" u tehnici ručnog veza.

5. LITERATURA I IZVORI

LITERATURA

- (1) Igor Zidić: Art magazin Kontura, Monografija, Zoltan Novak, 2012
- (2) Svijet bez mjere, MSU, 2019

WEB IZVORI

- (1) Janice Damm: Chinese Embroidery History, Bird City Fabrics, 2024, <https://www.birdcityfabrics.com/a-little-history-about-chinese-embroidery/>
- (2) Apollo Magazine: Embroidery in the Middle Ages, 2024, <https://www.apollo-magazine.com/art-diary/embroidery-in-the-middle-ages/>
- (3) Carol McGrath: Opus Anglicanum: the beauty of medieval English embroidery, 2020, <https://www.historiamag.com/opus-anglicanum-the-beauty-of-medieval-english-embroidery/>
- (4) Josua Heilmann, Wikipedia, 2022, https://de.wikipedia.org/wiki/Josua_Heilmann#
- (5) Madhavgfashion, Medium, 2024, <https://medium.com/@madhavgfashion2005/what-is-the-history-of-schiffli-de819fdaf5a3>
- (6) Advance Printwear, The History of Embroidery, 2017, <https://www.advanceprintwear.co.uk/blog/history-of-embroidery>
- (7) Michael Kohn Gallery, 2014, <https://www.kohngallery.com/news/2020/12/9/sophia-narrett-art-amp-objects>
- (8) Lucy Rees: Escape into Sophia Narrett's Intricately Embroidered Dreamscapes, Galerie, 2020, <https://galeriemagazine.com/sophia-narrett-embroidered-dreamscapes/>
- (9) Paul Laster: Sophia Narrett Sews the Seeds of Love, One Thread at a Time, Art and Object, 2020, <https://www.artandobject.com/news/sophia-narrett-sews-seeds-love-one-thread-time>
- (10) Wikipedia, Elaine Reichek, 2014, https://en.wikipedia.org/wiki/Elaine_Reichek
- (11) Brooklyn Museum, https://www.brooklynmuseum.org/eascfa/about/feminist_art_base/elaine-reichek
- (12) Whitney Museum of American Art, 2024, <https://whitney.org/exhibitions/2012-biennial/elaine-reichek>
- (13) MoMa, Elaine Reichek, 2024, <https://www.moma.org/collection/works/80782>
- (14) Visual Art Source, <https://visualartsource.com/index.php?page=editorial&pcID=27&aID=5925>
- (15) Wikipedia, Orly Cogan, 2023, https://en.wikipedia.org/wiki/Orly_Cogan
- (16) Orly Cogan, 2024, <https://www.orlycogan.com/>
- (17) Wagner, exhibition Orly Cogan, 2021, <https://wagner.edu/art/art-news/current-exhibition-orly-cogan-go-way/>
- (18) Wikipedia, Zoltan Novak, 2024, https://hr.wikipedia.org/wiki/Zoltan_Novak
- (19) Fenix magazin, 2023, <https://fenix-magazin.de/slike-2023-zoltan-novak-izlaze-u-splitskoj-galeriji-kula/>
- (20) Gloria, Noćne slike ljudskog otuđenja, 2009, <https://www.gloria.hr/gl/arhiva/nocne-slike-ljudskog-otudenja-5062526>
- (21) Zihher, sadašnjost kroz oči, 2015, <https://ziher.hr/sadasnjost-kroz-oci-zoltana-novaka/>
- (22) Culturenet, 2015, <https://www.culturenet.hr/kontrola-iluzije-zoltana-novaka-u-umjetnickom-paviljonu/54611>

- (23) Tportal, 2019, <https://www.tportal.hr/kultura/clanak/zavirite-u-izlozbu-zoltana-novaka-i-doznajete-kako-izgleda-svijet-bez-mjere-foto-20190209>
- (24) Jutarnji, Mirjana Dugandžija, 2018, <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/akademski-slikar-zoltan-novak-za-jutarnji-ne-moras-biti-najvjestiji-ni-najpametniji-ali-malo-lud-svakako-7330029>

6. POPIS SLIKA

Slika 1. „Izvezena svila s uzorkom zmaja, feniksa i tigra, 4. – 3. st. pr. Kr.”

<https://cdn.britannica.com/00/59200-004-397FBC3B.jpg>

Slika 2. „Feniks” <https://i.pinimg.com/564x/20/64/73/20647327bb6692e44535f4d5387739c1.jpg>

Slika 3. Biskupsko ruho

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/6b/Butlerbowden_cope.jpg/330px-Butlerbowden_cope.jpg

Slika 4. „Krunidba Djevice na Biskupskom ruhu” <https://www.historiamag.com/wp-content/uploads/2020/04/Opus-chasuble-3-kings-750.jpg>

Slika 5. Prednji dio ruha https://www.metmuseum.org/toah/images/h5/h5_27.162.1.jpg

Slika 6. Stražnji dio ruha

<https://collectionapi.metmuseum.org/api/collection/v1/iiif/466660/1527946/main-image>

Slika 7. „Jišajevno stablo” <https://www.samanthapacker.com/uploads/5/1/4/2/51427405/published/jesse-cope.jpg?1495194506>

Slika 8. Detalj sa biskupskog ruha

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1c/Opus_Anglicanum_Example_in_the_care_of_the_Berne_Historical_Museum_in_Switzerland.jpg/330px-Opus_Anglicanum_Example_in_the_care_of_the_Berne_Historical_Museum_in_Switzerland.jpg

Slika 9. Konstrukcijski crtež stroja za vezenje koji je izumio Josué Heilmann

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/2b/Handstickmaschine-Konstruktionszeichnung-B.jpg/1200px-Handstickmaschine-Konstruktionszeichnung-B.jpg?20100807091814>

Slika 10. Schiffli stroj za vez https://wikiwandv2-19431.kxcdn.com/_next/image?url=https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/41/Fully_automated_schiffli_embroidery_machine_by_Saurer.jpg/1500px-Fully_automated_schiffli_embroidery_machine_by_Saurer.jpg&w=1200&q=50

Slika 11. Scheeffli tkanina

https://i.etsystatic.com/9099506/r/il/fc08a1/2733453593/il_1588xN.2733453593_h1p2.jpg

Slika 12. „Whisper Like a Kiss” https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/52cdc37be4b0396942d19481/1607539397333-9NT31DMOG0T26XKV8TYA/narrett_whisperlikeamagnet_10951.jpg?format=2500w

Slika 13. i 14. Detalji sa djela „Whisper Like a Magnet” https://i0.wp.com/contemporaryartreview.la/wp-content/uploads/2020/12/narrett_whisper_10951_detail9.jpg?w=650&ssl=1

Slika 15. „Before First Sight” https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/51a3f7cae4b0cf20ca0aac1c/1605766231177-NXTE2YZS17QOHPUB0VC/Sophia+Narrett+Before+First+Sight+narrett_beforefirstsight_10952.jpg?format=500w

Slika 16. „Someday” https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/51a3f7cae4b0cf20ca0aac1c/1605851072413-HFOO7OGF50N1UEJG7WH1/_Someday%2C+Sophia+Narrett%2C+2020%2C+Embroidery+Thread%2C+Fabric%2C+Aluminum%2C+Acrylic%2C+15.5+x+9.25+inches.jpg?format=750w

Slika 17. Detalj s djela „Before First Sight” https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/51a3f7cae4b0cf20ca0aac1c/1605849710167-0UU7CBJ3O2F3RQE51OJY/_Before+First+Sight+%28Detail+2%29%2C+Sophia+Narrett%2C+Embroidery+Thread+and+Fabric.jpg?format=750w

Slika 18. Detalj s djela „Someday” https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/51a3f7cae4b0cf20ca0aac1c/1605850206856-A7HII7EJL2U1K1NGZYRA/_Someday%2C+Sophia+Narrett%2C+2020%2C+Embroidery+Thread%2C+Aluminum%2C+Acrylic.jpg?format=750w

Slika 19. „Ariadne’s Thread” <https://i0.wp.com/makezine.com/wp-content/uploads/2012/03/reichek-digital-embroidery-2.jpg?w=392&ssl=1>

Slika 20. „Would You Believe It, Ariadne?” <https://i0.wp.com/cdn.makezine.com/uploads/2012/03/reichek-digital-embroidery-4.jpg?resize=591%2C800&ssl=1>

Slika 21. „Starting Over” <https://www.researchgate.net/publication/358154718/figure/fig2/AS:11431281104512529@1670091710656/Figure-Elaine-Reichek-Sampler-Starting-Over-Hand-embroidery-on-linen-cm.png>

Slika 22. i 23. Detalj veza „Starting Over” <https://www.researchgate.net/publication/358154718/figure/fig2/AS:11431281104512529@1670091710656/Figure-Elaine-Reichek-Sampler-Starting-Over-Hand-embroidery-on-linen-cm.png>

Slika 24. „Swatches, Matisse” <https://www.visualartsources.com/ClientServices/Editorial/Editorial1688369021-EReichek%20070123D.jpg>

Slika 25. „Power of Women” <https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/54045709e4b0c1de7264b04d/1613450982556-QXHTIAHXGKQI8CQAPQV1/Power+of+Women+POW+%282018%29.jpg?format=2500w>

Slika 26. „Sugar and Spice and Everything Nice” <https://wagner.edu/newsroom/files/2021/05/12-Sugar-and-Spice-and-Everything-Nice.jpg>

Slika 27. „Natural Habitat” <https://wagner.edu/newsroom/files/2021/05/05-Natural-Habitat-min.jpg>

Slika 28. „Bittersweet Obsessions” <https://wagner.edu/newsroom/files/2021/05/07-Bittersweet-Obsessions.jpeg>

Slika 29. „Green Haze” <https://wagner.edu/newsroom/files/2021/05/08-Green-Haze.jpeg>

Slika 30. „Ecce homo II” <https://nmmu.hr/wp-content/uploads/2022/05/MG-6320B.jpg>

Slika 31. „Šetač 9, bez izbora” <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Walker-without-a-choice-1994.-oil-on-canvas-and-wood-150x150cm-1-768x769.jpg>

Slika 32. „Skok” https://alm.hr/images/uploads/Novak_Zoltan_-_68_5x49_cm_G_Labirint_220910.jpg

Slika 33.- 35. „Noćna slika, triptih” <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Night-painting-2009.-triptych-oil-on-canvas-242x130cm-x3-1.jpg>
<http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Night-painting-III-1.jpg>
<http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Night-painting-II-1.jpg>

Slika 36.-41. „Starac i san, poliptih” <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Old-man-and-dream-2007.-polyptych-oil-on-canvas-242x130cm-x6-1.jpg>
<http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Old-man-and-dream-VI-1.jpg>
<http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Old-man-and-dream-V-1.jpg>
<http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Old-man-and-dream-IV-1.jpg>
<http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Old-man-and-dream-III-1.jpg>
<http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Old-man-and-dream-II-1.jpg>

Slika 42.-44. Izložba Zoltana Novaka, Kontrola iluzije, u Umjetničkom paviljonu https://umjetnicki-paviljon.hr/wp-content/uploads/2023/09/Z_Novak_zavrzni_postav_09102014-1-1024x751-1.jpg
https://ziher.hr/wp-content/uploads/2015/10/IMG_3815.jpg
https://ziher.hr/wp-content/uploads/2015/10/IMG_3793-e1444942150777.jpg
https://ziher.hr/wp-content/uploads/2015/10/IMG_3759-e1444942210628.jpg

Slika 45. „Svijet bez mjere” <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/The-world-without-messure-2017.-acryl-on-canvas-220x600cm-1024x378.jpg>

Slika 46. „Nepostojanost prostora” <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Inconstance-of-space-2016.-acryl-on-canvas-220x600cm-1-768x281.jpg>

Slika 47. „Uzroci i posljedice” <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Causes-and-Consequences-2017.-acryl-on-canvas-220x500cm-1-768x339.jpg>

Slika 48. „Meso" <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Meat-2018.-acryl-on-canvas-220x500cm-1-768x338.jpg>

Slika 49. Instalacija šetača-okupatora postavljena na fasadi MUO <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Instalation-on-the-fasade-of-Museum-of-art-and-crafts-in-Zagreb-2001.-1-768x787.jpg>

Slika 50. Instalacija šetača-okupatora u parku Jarun <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/instalation-in-the-parkZagreb2001g-1024x768.jpg>

Slika 51. „Ogrlica” <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Neckless-2010.-acryl-on-cardboard-70x50cm-1.jpg>

Slika 52. „Tetovirana djevojka” <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Tattooed-girl-2010.-acryl-on-cardboard-70x50cm-1.jpg>

Slika 53. „Proljeće” <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Walker-four-seasonsspring-1.jpg>

Slika 54. „Ljeto" <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Walker-four-seasons-Summer-2010.-quadriptych-oil-on-canvas-250x200cm-x4-1.jpg>

Slika 55. „Jesen" <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Walker-four-seasons-Autumn-1.jpg>

Slika 56. „Zima" <http://zoltan-novak.from.hr/wp-content/uploads/2018/11/Walker-four-seasons-Winter-1.jpg>